

УДК 37.016:62/67

Микитенко А. П.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДВИЩЕННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті визначені та обґрунтовані педагогічні умови підвищення пізнавальної активності старшокласників на уроках технологій. Розглядається використання різних видів завдань та активних методів для успішного навчання учнів старших класів, а також аналізується доцільність їх застосування на різних етапах уроку.

Ключові слова: педагогічні умови, урок технологій, активні методи, етапи уроку, пізнавальна активність, старшокласник.

Важливою проблемою сьогодні залишається питання урізноманітнення навчального процесу, створення умов для творчості учнів, можливості проявити себе, розширення сфери їх інтересів. Сучасним учням доступні найрізноманітніші джерела інформації, але часто саме наявність готової інформації сприяє розвитку пасивності. Зникає прагнення до пошуку, пізнання, творчості, тобто діяльності. Для цього процес навчання має бути сконструйований з максимальним наближенням до запитів і можливостей дитини.

Головною метою трудового навчання є формування технологічно освіченої особистості, яка може реалізувати себе в самостійному житті, професійно самовизначитися і знайти своє місце в сучасному суспільстві. Досягнення цієї мети передбачає пошук та застосування педагогічних умов навчально-виховного процесу, спрямованих на розвиток всебічної особистості.

З кожним роком стає все важче підтримувати інтерес учнів до вивчення технологій. Мотивація до вивчення предмета “Технології” ослаблена декількома причинами. По-перше, у кожної дитини свій досвід пізнавальної діяльності та свій рівень розвитку; по-друге, технології не є обов’язковим предметом при здачі державних іспитів у школі; по-третє, змінюються часи, а разом з цим і інтереси учнів. Тому бажання кожного вчителя – прищепити любов та зацікавленість до свого предмету цілком обґрунтоване. Це все спонукає шукати нові методи і засоби навчання.

Проблемами фахової підготовки вчителів технологій та трудового навчання займалися провідні дослідники: В. Андріяшин, В. Биков, А. Вихрущ, І. Волощук, О. Гедвілло, А. Гедзик, Р. Гуревич, В. Гусева, П. Дмитренко, О. Коберник, М. Корець, В. Кузьменко, В. Лола, В. Мадзігон, Л. Пташнік, В. Сидоренко, Г. Терещук, В. Титаренко, В. Юрженко, М. Янцур та інші.

Прояв і розвиток пізнавальної активності школярів багато в чому залежить і від умов, в яких знаходиться дитина в школі. Головна роль у створенні умов для цього належить вчителю. Учитель повинен підтримувати і покращувати самооцінку і самоповагу кожного учня, відповідати за розвиток наукового інтересу, засвоєння навчального предмета, активізацію навчальної діяльності учнів, підвищення рівня практичної спрямованості навчання та за позитивний клімат в класі впродовж всього уроку.

Успішній реалізації цих завдань сприяють різні активні форми, засоби і методи навчання.

Дослідженням різних проблем пізнавальної активності займалися, як вітчизняні, так і зарубіжні не тільки педагоги і психологи, а й філософи та соціологи: Г. Арєф’єва, Л. Аристова, Д. Богоявленська, Л. Виготський, О. Вишневський, Д. Вількеєв, П. Гальперін, Д. Годовікова, Є. Головаха, В. Давидов, М. Данілов, А. Дістервег, Д. Ельконін, Г. Кершенштайнер, Я. Коменський, В. Крутецький, О. Леонтьєва, І. Лернер, М. Лисіна, В. Лозова, А. Маркова, О. Матюшкін, М. Махмутов, В. Моляко, М. Монтессорі,

Й. Песталоцці, Н. Половнікова, С. Рубінштейн, О. Савченко, Н. Соболева, М. Скаткін, О. Скрипченко, С. Френе, І. Харламов, Т. Шамова, Р. Штайнер, Г. Шукіна.

Результати аналізу психолого-педагогічної і методичної літератури засвідчують, що пізнавальна активність відноситься до числа пріоритетних і найбільш актуальних питань сучасної науки і практики. Достатньо глибоко розроблені окремі її аспекти, проте відсутні роботи, у яких науково обґрунтовується розвиток пізнавальної активності старшокласників на уроках технологій.

Поняття “пізнавальна активність” характеризується комплексно: з одного боку як риса особистості учня, з іншого – у зв’язку з пізнавальною діяльністю і має власну структуру, що є синтезом тісно взаємопов’язаних компонентів:

– мотиваційно-емоційного (містить потреби, інтереси, мотиви, тобто усе, що забезпечує включення старшокласників у процес активного навчання й підтримує цю активність протягом усіх етапів навчального пізнання);

– операційно-технологічного (включає мисленнєву, інтелектуальну активність, тобто розумові операції та розумові вміння старшокласника, що пов’язані з пошуком, прийомом, сенсорно-перцептивним опрацюванням, зберіганням та використанням учнем інформації);

– рефлексивно-оцінювального (охоплює вольові риси особистості в подоланні перешкод, здатності до самооцінки і саморегуляції власної поведінки на уроці).

У педагогічній літературі є різні визначення до пізнавальної діяльності учнів на уроці, однак сенс їх зводиться до методів пізнавальної діяльності, тобто способів роботи вчителя й учнів, за допомогою яких досягається оволодіння знаннями, вміннями і навичками, формується світогляд учнів, розвиваються їх здібності.

В сучасних умовах під методами навчання розуміють способи спільної та індивідуальної, взаємозалежної та взаємообумовленої рефлексивно-особистісної діяльності викладача й учнів, що дозволяють вирішувати змістові та процесуальні дидактичні завдання, які відповідають даній педагогічній системі [3].

Трудове навчання завжди було орієнтовано на практичну підготовку учнів, застосування знань на практиці, навчання учнів поводитись з різними засобами праці вирізняє даний предмет від інших, за рахунок залучення учнів до розв’язання практичних завдань, наближених до реального життя. Очевидною є потреба розвинути сильні сторони предмету і зацікавленість учнів в ньому, акцентуючи увагу на формування в учнів таких умінь, які є незалежними від змісту, який постійно змінюється [10].

Тому актуальним є побудова такої моделі навчально-виховного процесу, де першочерговим буде навчання старшокласників адекватно оцінювати нові обставини та самостійно формувати стратегію подолання викликів, які можуть виникати. У зв’язку з цим технологічна освіта учнів старших класів покликана забезпечити ґрунтовне оволодіння ними знань про закономірності проектної, техніко-технологічної та побутової діяльності, спираючись на знання з основ наук на рівні загально виробничих закономірностей; всебічне ознайомлення з професією, що відповідає індивідуальним можливостям учня; формування здатності мобілізувати свої потенційні творчі можливості в різних видах діяльності [10].

Процес розвитку пізнавальної активності буде успішним, якщо при організації уроків трудового навчання старшокласників забезпечити сукупність різних умов, які впливають на кожен компонент структури пізнавальної активності.

Розробкою умов займалися такі вчені, як М. Дяченко, Л. Кандибович, що стверджували про необхідність “створювати в навчанні такі умови, що дозволили б учням самостійно приходити до пізнавальних відкриттів, відчувати потребу в спільній навчальній діяльності” [5; 6].

Л. Арістова однією з умов активізації навчального пізнання вважає поєднання індивідуальних та колективних форм діяльності [2; 4].

Н. Половнікова до числа основних умов включає систематичність наростання

пізнавальних утруднень у навчальній роботі, різноманітність навчальної діяльності (в залежності від джерела знань), індивідуальний підхід до учнів [9].

М. Скаткін умовами активізації навчання вважає: озброєння учнів раціональними прийомами пізнавальної діяльності; поєднання колективної та індивідуальної форм роботи; формування внутрішніх стимулів до навчання, самоосвіти [12].

Пізнавальна активність людини являє собою досить складний процес взаємодії зовнішніх і внутрішніх умов. Зовнішні впливи є визначальними в розвитку пізнавальної активності особистості, але в міру розвитку свідомості людини, ствердження спрямованості його особистості все більшу роль у його діяльності здобувають внутрішні умови: досвід, світогляд, інтереси і потреби. Ці фактори у своїй суперечливій єдності і складають спрямованість у діяльності особистості, що і впливає на весь розвиток психологічних процесів людини.

Завдяки спрямованості особистості старшокласника вся його пізнавальна діяльність здобуває виборчий характер, що створює стійку увагу до предмета пізнання. Під впливом стійкої уваги до об'єкта пізнання вдосконалюється і сформована динамічна система психічних процесів, що забезпечує розвиток пізнавальної активності і самостійності особистості [8].

Розвиток пізнавальної активності на уроках технологій неможливий без сукупності таких педагогічних умов, які через вплив на мотиваційну, морально емоційну, пізнавальну сфери особистості учнів стимулюють їх у навчанні:

- створення атмосфери співпраці і доброзичливості на уроці;
- сприяти зростанню віри у свої сили;
- включення учнів в активну діяльність і нові форми роботи на уроці (індивідуальна, парна, групова роботи, комп'ютерне супроводження всього заняття або частини його);
- використання елементів цікавості, нестандартності (міжпредметні зв'язки);
- використання проблемних ситуацій;
- практико-орієнтована спрямованість досліджуваного матеріалу (метод проектів; тестування).

Важливо розуміти доцільність застосування цих умов на різних етапах уроку:

1. Організаційний.
2. Перевірка домашнього завдання.
3. Всебічна перевірка знань.
4. Підготовка учнів до активного і свідомого засвоєння нового матеріалу.
5. Засвоєння нових знань.
6. Закріплення нових знань.
7. Інформування учнів про домашнє завдання, інструктаж до його виконання.

1. Організаційний етап.

Головною метою організаційного етапу є створення атмосфери довіри і доброзичливості, необхідних умов для успішної активної роботи групи і кожного учня на уроці. Для цього в ході заняття доцільно використовували різні інтерактивні вправи: “Диспути”, “Інтелектуальні розминки”, “Міні-тренінги”, “Міні-інтерв'ю”, а також ігри, наприклад гру “Вузька спеціалізація”, що проходять в формі групового мисленнєвого пошуку і потребують залучення в комунікацію всіх учнів. Мають великі можливості спонукального плану.

Спілкування, як відомо, немислимо без мотиву. Однак у навчальних умовах не просто викликати мотив до висловлювання. Труднощі полягають у тому, що вчитель повинен змалювати ситуацію таким чином, щоб виникла атмосфера, що викликає в старшокласників внутрішню потребу у вираженні думок. Учні старших класів з цікавістю виконують ті види навчальної діяльності, які дають їм матеріал для роздумів, можливість виявляти ініціативу та самостійність, потребують розумового напруження, винахідливості та творчості.

Для “розумової розминки” краще підбирати такі вправи, які носять проблемний характер, стимулюють до обміну думками, спонукають до роздумів, до дебатів з самим вчителем (усні задачі на логіку, алгоритми, завдання на увагу, спірні питання та ін.), оскільки в старшокласників особливо проявляється прагнення до самостійності, самоствердження, досягнення статусу рівності з дорослими, до можливості відстоювати свої погляди та переконання.

Такий початок роботи дозволить реалізувати, крім основної дидактичної мети навчання, ще й комплекс завдань: забезпечення контролю виведення емоцій, дати учневі можливість самовизначитися, надихнути й допомогти в розвитку творчої уяви; з’являється можливість набуття навичок співпраці в соціальному аспекті, можливість вільно висловлювати думки.

“Диспути” та “Інтелектуальні розминки” краще вводити на першому етапі уроку (організаційному), щоб учні звикали до нового виду роботи поступово, тому що в протилежному випадку від такої роботи не вдасться домогтися бажаних результатів через бар’єр, що виникає при незвичній формі спілкування. Важливо, перед початком уроку цікавитися станом, настроєм учнів, для зменшення тривожності на занятті. З цією метою проводиться “Міні-інтерв’ю” з характерними питаннями:

- Якими були сьогодні уроки?;
- З яким настроєм ви прийшли до школи?;
- Як працювалося вам на уроках?;
- Яка повинна бути обстановка на занятті, щоб ви змогли засвоїти нову тему?;
- У якому темпі виконували домашнє завдання на сьогоднішні уроки?;
- Коли прозвенів дзвоник на урок?;
- Чому деякі з вас запізнилися?;
- Як треба зараз працювати, щоб наздогнати втрачені хвилини заняття? та ін.

Впровадження невеликих інтерактивних прийомів на початку уроку з технологій не лише активізує заняття, підвищуючи емоційне навантаження учнів, але не змінює спрямованості й акцентів у стосунках між вчителем та учнем. Відносини завдяки такому спілкуванню складаються партнерськими й довірливими. Зазначена обставина не тільки формує сприятливий психолого-педагогічний мікроклімат у класі, але й стає його передумовою на період усєї навчальної теми з предмета, підвищує інтерес до навчального матеріалу.

В зарубіжній літературі, А. Айламазьян та М. Лебедева підкреслюють, що, за даними досліджень, у результаті проведення інтерактивних вправ учні навчаються техніці прийняття рішень, усвідомлюють необхідність теоретичної підготовки для практичної роботи, знайомляться з тими проблемами та труднощами, які можуть виникнути в реальній діяльності, краще засвоюють предмет, розвивають навички взаємодії з іншими. Також вказується на те, що впровадження таких завдань, на відміну від традиційних методів навчання, не лише передає певний обсяг знань, але насамперед розвиває здатність аналізувати, синтезувати та використовувати отриману інформацію [1].

II. Перевірка домашнього завдання.

Цей етап передбачає перевірку знань учнів “в новому світлі”. Відомий фактичний матеріал застосовується на практиці. Вправи, що використовуються на цьому етапі, повинні бути націлені на перевірку домашнього завдання і не стільки пам’яті, скільки мислення старшокласників, адже зміст навчання полягає у розвитку творчості дитини. Проводиться цікавим опитування.

III. Фронтальна перевірка знань.

Окрім перевірки основного домашнього завдання важливо навчити і при звичайті учнів до вмінь виконувати інтегровані роботи, які поєднують декілька різних навчальних предметів (виконання інтегрованого домашнього завдання). Ефективним є прийом написання вдома “тесту” – без автоматичного оцінювання, за допомогою комп’ютерної

програми **MS Word**. Свій тест учні роздруковують, приносять на заняття, і по ньому проводиться опитування з використанням інтерактивних вправ: “Бліц-опитування по ланцюжку”, “Конкурс запитань” та гра “Мікрофон”.

Основними функціями текстового редактора **MS Word** є забезпечення операцій введення текстів до запам'ятовуючих пристроїв комп'ютера, редагування та форматування текстів, збереження у зовнішній пам'яті та друкування. Саме на оволодінні операціями введення (не обов'язково безпосередньо з клавіатури), редагування (внесення змін до готових документів: додавання, видалення, перестановки, злиття, розбиття фрагментів чи файлів), форматування (оформлення готового документу) базується вивчення текстової технології. Не виключаються питання, пов'язані із кодуванням символічних даних, форматами збереження текстових даних, функціями систем опрацювання текстів, основних режимів та вказівок текстового редактора. Це демонструє цінність досягнень учнів, практичну значущість занять.

IV. Підготовка учнів до активного і свідомого засвоєння нового матеріалу.

В ході четвертого етапу відбувається підготовка учнів до активного і свідомого засвоєння нового матеріалу. Вправа “Випереджальне домашнє завдання” дозволить навчити старшокласників самостійному пошуку інформації з використанням комп'ютера, демонстрації практичної значущості матеріалу, їх творчому застосуванні. Навчить ставити перед собою чітку мету й завдання для цілеспрямованої роботи.

За допомогою комп'ютерної програми **MS Excel**, учні створюють свій власний **електронний зошит “Бортовий журнал”** з основних тем уроку технологій, куди до кожного уроку з теми вони вдома заносять коротеньку інформацію.

Електронний зошит являє собою індивідуальну робочу книгу в середовищі Microsoft Excel, де програмний матеріал чітко структурований і викладений у вигляді окремих блоків (уроків). Кожен урок містить визначення нових понять, алгоритм виконання основних операцій, приклади, які є найбільш зрозумілими окремому учню. Важливо, що можливості Excel та структура такого зошита дозволяють вносити необхідні зміни та поповнювати теоретичний матеріал, отримані результати не знищуються і можуть бути використані учнями в подальшій роботі.

Таке завдання є шляхом до підвищення мотиваційного фактора вивчення предмету. Одночасно це дає змогу систематизувати нові знання, виробляти навички раціонального навчання старшокласників.

V. Засвоєння нових знань.

Під час вивчення нового матеріалу рекомендується використовували різні методи активізації уваги, уяви та мислення старшокласників. Для максимального зосередження учнів на викладі нової теми проводився урок із заздалегідь запланованими граматичними помилками, попередньо повідомивши їх про це. Завдання учнів полягає в тому, щоб на протязі заняття виявити ці помилки, занотувати їх і оголосити в кінці. Таким способом значно підвищується інтерес, увага і мислення до теми, яка вивчається.

Ш. Амонашвілі, С. Векслер, В. Синельніков, М. Чошанов вважали, що на уроці доцільно створювати спеціальні ситуації пошуку, пояснення, виправлення помилок для розвитку у старшокласників критичного мислення та вказували на те, що основну увагу слід приділяти аспекту формування критичного мислення учнів за допомогою цілеспрямованого створення системи спеціальних ситуацій пошуку помилок [13].

В умовах засвоєння великої кількості інформації, особливої ваги набуває прийом виділення головного в навчальному матеріалі, оскільки він допомагає знайти “ядро” нової інформації. Цю проблему можна вирішити за допомогою **комп'ютерних презентацій Microsoft Power Point**. Ця мультимедійна форма дозволяє подати матеріал як систему яскравих опорних образів, виділяючи головне, наповненою вичерпною структурованою інформацією в алгоритмічному порядку.

Мета такого подання навчальної інформації, перш за все, у формуванні в учнів

системи образного мислення. Подача навчального матеріалу у вигляді мультимедійної презентації скорочує час навчання, вивільняє ресурси фізичних сил та уваги старшокласників. Крім того, інформація, яка виноситься на слайд має бути подана у вигляді асоціативних схем, блок-схем. Лінійне або стовпчикове розташування не зберігається у мозку. Мозок запам'ятовує інформацію тоді, коли вона має вигляд певних моделей, схем та асоціацій.

VI. Закріплення нових знань

Необхідною умовою для досягнення позитивного результату є використання різних способів закріплення нових, розв'язування проблемно-практичних питань, які потребують активного мислення, творчого осмислення матеріалу, проектного навчання учнів. Цінність таких уроків в тому, що учні бачать результативність та практичну значущість навчання.

Одним з найефективніших методів залучення старшокласників до проблемно-практичних ситуацій є **кейс-метод (Case-study** – пер.з англ.мови – аналіз конкретних практичних ситуацій). Використання цього методу передбачає перехід від методу накопичення знань до діяльнісного, практико-орієнтаційного підходу відносно реальної діяльності учня. Мета цього методу – навчити учнів аналізувати інформацію, виявляти ключові проблеми, вибирати альтернативні шляхи рішення, оцінювати їх, знаходити оптимальний варіант і формулювати програми дій.

Невід'ємною особливістю цього метода є створення проблемної ситуації на основі фактів із реального життя. Пропонується осмислити реальну життєву ситуацію, опис якої одночасно відображає не тільки будь-яку практичну проблему, але й актуалізує певний комплекс знань, який необхідно засвоїти при вирішенні даної проблеми, що є особливо привабливим саме для учнів старших класів. Особливо важливе й те, що в них пов'язується індивідуальна робота з груповим обговоренням пропозицій, підготовлених кожним членом групи. Це дозволяє старшокласникам розвивати навички групової роботи.

Складені кейси мають відображати типові ситуації, які найбільш часті у житті, і з якими доведеться зіткнутися старшокласнику в процесі своєї професійної діяльності. При цьому реалізуються такі дидактичні завдання: пошук правильних рішень в умовах невизначеності; розробка алгоритмів прийняття рішення; опанування навичками дослідження ситуацій; розробка плану дій, орієнтованого на отримання результату; застосування отриманих теоретичних знань, у тому числі при вивченні різних дисциплін, для вирішення практичних завдань.

Для застосування набутих знань у житті старшокласників використовується **метод навчальних проектів**, який передбачає постановку задачі, побудову інформаційної моделі, коректне введення, опрацювання та інтерпретацію отриманих результатів [11]. Адже, одна справа виконати узагальнення даних конкретного прикладу, а зовсім інша – самостійно правильно поставити задачу, визначити і оптимізувати методи її розв'язування.

У школі навчальний проект можна розглядати як спільну навчально-пізнавальну, дослідницьку, творчу або ігрову діяльність учнів (індивідуальну, парну, групову), що має спільну мету, однакові методи і способи діяльності, спрямовані на досягнення спільного реального результату, потрібного для вирішення якоїсь вагомої для учнів проблеми [14].

Роботу над проектом краще проводити у групах, оскільки старшокласники в групах переважно працюють самостійно, а участь у колективному розв'язуванні задачі підвищує в них взаємну відповідальність, примушує їх ставити перед собою і вирішувати не тільки навчальні, а й організаційні проблеми [7]. Основні ідеї роботи в групі – спільність мети і задач, індивідуальна відповідальність та однакові можливості успіху. Саме співробітництво, а не змагання лежить в основі навчання в групі. Індивідуальна відповідальність означає, що успіх усієї групи залежить від внеску кожного її учасника, а це передбачає взаємодопомогу членів команди.

Найбільший інтерес у старшокласників 10-11 класів викликають інтегровані міжпредметні проекти, наприклад, технологія + ОБЖ; технологія + екологія, технологія + біологія.

Закріпити і виявити рівень знань учнів можна за допомогою комп'ютерного тестування з автоматичним оцінюванням. В процесі навчання, нами був виявлений той факт, що старшокласники з більшим задоволенням відповідають саме комп'ютеру і якщо комп'ютер ставить їм "двійку", то учні згорають бажанням як можна скоріше її виправити. Вчителю не потрібно закликати клас до порядку і уваги. Учень знає, що якщо він відволічеться, то не встигне виконати завдання. Від вчителів комп'ютер вигідно відрізняється абсолютною об'єктивністю в оцінці знань, а також тим, що машини не дратуються, не схильні до впливу настрою і самопочуття, не відчувають розчарування зі слабкими учнями.

Крім того, комп'ютер дозволяє повністю усунути одну із найважливіших причин негативного відношення до навчання – неуспіх, обумовлений не розумінням, значними прогалинами в знаннях. З допомогою комп'ютера старшокласник отримує можливість працювати у своєму власному ритмі відповідно до свого рівня підготовки. Це робить позитивний вплив на процес навчання, тому що учень отримує велику свободу у виборі рішень.

VII. Інформування учнів про домашнє завдання, інструктаж щодо його виконання.

Зважаючи на те, що навантаження на домашні завдання з предметів збільшуються і ускладнюються, виникає проблема перенавантажити учнів. Як варіант, на уроках технологій, можна використовувати міжпредметні зв'язки з використанням засобів інформаційно-комунікаційних технологій та розглянути інтегровані домашні завдання: одне завдання враховується з двох предметів. Доцільність виготовлення будь-якого виробу супроводжується розрахунком його економічності (витрат матеріалів, енергетичні затрати на роботу виробів, часу над ними, загальна собівартість виробу), де потрібні знання економіки та математики. Оцінювання учнів можна провести з технології + математика або технології + економіка.

Таким чином, ми не тільки розвантажуюмо учнів, а й демонструємо їм тісні інтеграційні зв'язки та значущість уроків технологій з різними навчальними предметами, виховуємо поняття цілісності світу, розвиваємо культуру інформаційного простору, нерозривно поєднуючи навчальний і виховний процеси.

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, зазначимо, що тільки при використанні комплексу педагогічних умов і поетапного їх включення на уроках технологій, можна домогтися позитивної динаміки розвитку пізнавальної активності старшокласників. Запропоновані нами завдання та різні активні методи навчання сприяють поетапному відпрацюванню найважливіших показників і компонентів пізнавальної активності як складного особистісного утворення учнів старших класів. Використання цих прийомів значно розширює лексикон учнів, розвиває образне мислення, розвиває навички практичного використання знань, стимулює їхню розумову діяльність, вчить самостійно працювати з різноманітними джерелами інформації, розвиває логічне мислення, пам'ять.

Педагогічні умови розвитку пізнавальної активності старшокласників можуть бути виконані вчителем успішно, якщо він серйозно і відповідно підходить до своєї роботи з учнями. Навчання, організоване відповідно до мети сприяє повноцінному розвитку творчих здібностей учнів та їх адаптації до сучасних вимог ринку праці.

Використана література:

1. Айламазьян А. М., Лебедева М. М. Деловые игры и их использование в психологическом исследовании / А. М. Айламазьян, М. М. Лебедева // Вопр. Психологии. – 1983. – № 2. – С. 143-150.

2. *Аристова Л. П.* Активность учения школьников / Людмила Павловна Аристова. – М. : Просвещение, 1986. – 139 с.
3. *Безрукова Л. В.* Формирование ценностного отношения к окружающему миру у старших дошкольников : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 – Теория и методика дошкольного образования / Людмила Владимировна Безрукова. – Екатеринбург, 1999. – 164 с.
4. *Білоус О. С.* Дидактичні основи формування творчої активності студентів у процесі особистісно-орієнтованого навчання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09 / Білоус Олена Сергіївна. – Луцьк, 2005. – 203 с.
5. *Букатов В.* Режиссура школьного общения / В. Букатов, М. Ганькина. – К. : Шк. світ, 2005. – 128 с.
6. *Дьяченко В. К.* Современная дидактика. Теория и практика обучения в общеобразовательной школе / Виталий Кузьмич Дьяченко. – Новокузнецк : НИПК, 1996. – 357 с.
7. *Морзе Н. В.* Методика навчання інформатики : навч. посіб. – 1 ч. / за ред. акад. М. І. Жалдака. – К. : Навчальна книга, 2003. – 254 с.
8. Педагогика личности от концепций до технологии / сост. С. В. Кульневич. – Ростов- на-Дону : Учитель, 2001. – 160 с.
9. *Половникова Н. А.* Исследование процесса формирования познавательной активности школьников в обучении / Н. А. Половникова. – Казань : Таткнигиздат, 1976. – 198 с.
10. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Технології. 10-11 класи. Рівень стандарту, академічний рівень. 2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-programy.html>
11. *Рубинштейн С. Л.* О мышлении и путях его исследования / Сергей Леонидович Рубинштейн. – М. : Изд-во АН СССР, 1958. – 146 с.
12. *Скаткин М. Н.* Активизация познавательной деятельности учащихся в обучении / Михаил Николаевич Скаткин. – М. : АПН РСФСР, 1965. – 48 с.
13. *Чошанов М. А.* Дидактическое конструирование гибкой технологии обучения // Педагогика. – 1997. – № 2. – С. 21-29.
14. Intel “Навчання для майбутнього”. – К. : Видавнича група BHV, 2004. – 416 с. – Режим доступу до програми : <http://iteach.com.ua/about/>

References:

1. *Aylamazyan A. M., Lebedeva M. M.* Delovye igry i ikh ispolzovanie v psikhologicheskom issledovanii / A. M. Aylamazyan, M. M. Lebedeva // Vopr. Psikhologii. – 1983. – № 2. – S. 143-150.
2. *Aristova L. P.* Aktivnost ucheniya shkolnikov / Lyudmila Pavlovna Aristova. – М. : Prosveshchenie, 1986. – 139 s.
3. *Bezrukova L. V.* Formirovanie tsennostnogo otnosheniya k okruzhayushchemu miru u starshikh doskolnikov : dis. ... kand. ped. nauk : 13.00.07 – Teoriya i metodika doskolnogo obrazovaniya / Lyudmila Vladimirovna Bezrukova. – Yekaterinburg, 1999. – 164 s.
4. *Bilous O. S.* Dydaktychni osnovy formuvannia tvorchoi aktyvnosti studentiv u protsesi osobystisno-orientovanoho navchannia : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.09 / Bilous Olena Serhiivna. – Lutsk, 2005. – 203 s.
5. *Bukatov V.* Rezhissura shkolnogo obshcheniya / V. Bukatov, M. Gankina. – К. : Shk. svit, 2005. – 128 s.
6. *Dyachenko V. K.* Sovremennaya didaktika. Teoriya i praktika obucheniya v obshcheobrazovatelnoy shkole / Vitaliy Kuzmich Dyachenko. – Novokuznetsk : NIPK, 1996. – 357 s.
7. *Morze N. V.* Metodika navchannya informatiki : navch. posib. – 1 ch. / za red. akad. M. I. Zhaldaka. – К. : Navchalna kniga, 2003. – 254 s.
8. Pedagogika lichnosti ot kontseptsiy do tekhnologii / sost. S. V. Kulnevich. – Rostov- na-Donu : Uchitel, 2001. – 160 s.
9. *Polovnikova N. A.* Issledovanie protsessa formirovaniya poznavatelnoy aktivnosti shkolnikov v obuchenii / N. A. Polovnikova. – Kazan : Tatknigizdat, 1976. – 198 s.
10. Prohrama dlia zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv. Tekhnolohii. 10-11 klasy. Riven standartu, akademichnyi riven. 2016. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-programy.html>
11. *Rubinshteyn S. L.* O myshlenii i putyakh ego issledovaniya / Sergey Leonidovich Rubinshteyn. – М. : Izd-vo AN SSSR, 1958. – 146 s.
12. *Skatkin M. N.* Aktivizatsiya poznavatelnoy deyatelnosti uchashchikhsya v obuchenii / Mikhail Nikolaevich Skatkin. – М. : APN RSFSR, 1965. – 48 s.
13. *Choshanov M. A.* Didakticheskoe konstruirovaniye gibkoy tekhnologii obucheniya // Pedagogika. – 1997. – № 2. – S. 21-29.

14. Intel "Navchannia dlia maibutnoho". – K. : Vydavnycha hrupa BHV, 2004. – 416 s. – Rezhym dostupu do prohramy : <http://iteach.com.ua/about/>

Микитенко А. П. Педагогические условия повышения познавательной активности старшеклассников на уроках технологий.

В статье определены и обоснованы педагогические условия повышения познавательной активности старшеклассников на уроках технологий. Рассматривается использование различных видов задач и активных методов для успешного обучения учащихся старших классов, а также анализируется целесообразность их применения на различных этапах урока.

Ключевые слова: педагогические условия, урок технологий, активные методы, этапы урока, познавательная активность, старшеклассник.

Mikitenko A. P. Pedagogical conditions of improving cognitive activity of senior pupils on the technologies lessons.

In the article identified and grounded the pedagogical conditions of increasing cognitive activity of senior pupils on the technologies lessons. Explores of using different types of the tasks and active methods for successful teaching high school students, and analyzes the expediency of their use at various parts of the lesson.

Keywords: pedagogical conditions, technologies lessons, active methods, lesson parts, cognitive activity, a senior pupils.

УДК 378

Мищенко С. Г.

ЗМІСТ ТА СТРУКТУРА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА КОЛЕДЖУ

У статті представлено структурний аналіз професійної компетентності викладача коледжу; проаналізовано особливості авторських підходів до виокремлення компонентів професійної компетентності викладача; презентовано зміст виявлення кожної із компетенцій професійної компетентності викладача коледжу на рівні ключової, базової та спеціальної компетенцій.

Ключові слова: професійна компетентність, викладач коледжу, компетенції, структура професійної компетентності.

Проблема формування та розвитку професійної компетентності викладачів коледжів пов'язана із освітніми перетвореннями, що характеризують сучасний період. Професійна освіта, що пов'язана із потребами економіки держави, та її якість, що має відповідати вимогам сучасного виробництва, потребують постійно оновлюваного потенціалу й компетентності викладача коледжу, професійним призначенням якого є підготовка фахівців середньої ланки (вищий навчальний заклад I-II рівнів акредитації). Звісно, що реагувати на інновації в освіті та науці, а також на зміни технологій виробництва, є замалим для сучасного викладача коледжу, його завданням стає навчити студентів мислити і працювати по-новому, постійно самовдосконалюватись у професії, урахувуючи вимоги партнерів з професійної взаємодії. Отже, сучасний викладач коледжу має виявляти професійну компетентність відповідно до вирішення різних за функціями завдань, результатом яких є підготовка сучасного фахівця.

Зважаючи на означені аспекти підготовки фахівця у коледжі, уваги потребує деталізація змісту професійної компетентності викладача коледжу.

У визначенні компонентів (компетенцій) професійної компетентності викладача